

1945 UTÁNI MAGYAR TÖRTÉNELEM

FURTNER NIKOLETT

furtner.nikolett@gmail.com

Történelem

Osztatlan, 9. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Kiss Dávid

tudományos munkatárs, Veritas Intézet

1956 Salgótarjánban és Ipolytarnócon. Szakirodalom és visszaemlékezések tükrében

Dolgozatom témájának szülővárosom, Salgótarján, 1956-os történelmének bemutatását választottam. Nagyszüleim ekkor még Ipolytarnócon éltek, így megvizsgálhattam, hogyan jutottak el egy ipari városból az információk egy mezőgazdaságra támaszkodó határfaluba. A munkámat az 1956-os forradalmi hullámhoz vezető előzmények feltérképezésével kezdem, majd a forradalom eseménytörténetét ismertetem, kiemelten foglalkozom a sortúzzal, és kitekintek a megtorlásra, valamint feltárom a rendszerváltás szerepét 1956 megítélésében. A jelentős szakirodalmi háttér mellett levéltári források és interjúk segítettek. Kutatást végeztem a Magyar Nemzeti Levéltár Nógrád Megyei Levéltárában, valamint az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltárában. Az interjúk során több társadalmi réteget is megszólaltattam: paraszti, munkás és értelmiségi származásúval, foglalkozásúval egyaránt beszélgettem az eseményekről – ezzel is pótolva az űrt, hiszen kevés interjú készült és jelent meg a salgótarjáni események kapcsán, az ipolytarnóci eseményekről pedig még senki sem számolt be. Most az új eredmények rövid bemutatására szeretnék kitérni, ezekkel a dolgozatomban részletesebben foglalkozom.

Az acélgyári fegyveres nemzetőrség tagjai a megyei rendőrkapitányságtól névre szóló, kétnyelvű, fegyverviselésre jogosító igazolványt kaptak, amelyet a kerületi kapitányság vezetője állított ki. Ez rámutat arra, hogy november elején a Kádár-hű karhatalom még nem uralta a rendőri hatalmat a városban.

Egyik interjúalanyom szerint Ipolytarnócon levertek valahonnan egy vörös csillagot, és azt el is égették, miközben a Himnusz énekelték. Ezt sem a szakirodalom, sem a peres anyagok nem említik. Ezt az eseményt három kérdéskör mentén elemzem: hol lehetett a csillag, kik és mikor verheték le. A figyelem mindeddig elsiklott afölött, hogy milyen szempontokat mérlegelve történt a salgótarjáni sortűz áldozatainak ellátása. A hadi sebészet alapelvét egyik interjúalanyom példáján keresztül mutatom be.

Egyik börtönviselt interjúalanyom megőrizte a spejzolási jegyzékét még 1958-ból. Ilyen jegyzékkel a szakirodalomban és a további kutatásom során nem találkoztam, pedig a börtönéletéről fontos forrásként szolgálhat.

A börtönből való szabadulás után az egykori „ellenforradalmárok” évekig megfigyelés alatt álltak, tevékenységükről hálózati jelentések születtek. Itt felhívnom a figyelmet arra, ami eddig a szakirodalom látószögén kívül maradt: a Határőrség mint megfigyelő szervezet szerepe Ipolytarnóc életében.